

HEMBYGDEN

Medlemsblad för Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 3 September 2018 Årgång 47

Innehållsförteckning

Ordförande har ordet	3
Föreningens aktiviteter	4
Emmy Köhler – kvinnlig tonsättare i Fresta	6
En blick tillbaka	11
Nutid i forntida tappning	11
Grattis på 50-årsdagen!	12
Eds kyrkas 250- och 100-årsjubileum!	14
Hjälpreda i hushållet	17
I omgivningarna kring Hammarby kyrka	18
Historiska kartor	20
Årgång 47	23
Varför heter det så?	24
I huvet på en gammal layoutare	24
I backspegeln	26
Mor Olas stuga	29
Milstenar och vilstenar	30
Märsta polisdistrikt	31
Riksstämman i Kalmar 25-27 maj	32
Utgrävningar i Eddaparken	34
Korsord 3 - 2018	36 – 37
Mickelsmäss	39

Omslagsbilden på föregående sida: Björkris eller andra kvistar användes förr som visp. VispanDET gick lättare med hjälp av den här mekaniska vispen (från våra samlingar).

Nästa nummer av Hembygden planeras att komma ut i vecka 47. Manusstopp inför det numret är den 26 oktober 2018. Välkomna med bidrag, som skickas till Hembygden, Box 40, 194 21 Upplands Väsby eller via e-post till info.uvhbf@gmail.com.

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvarig utgivare: Kjerstin Björkman

Redaktionsgrupp: Inga Lisa Gustafsson, Gunilla Ahlberg, Margareta Norén, Leif Welander, Klas Lundkvist och Bo Lindman

Layout: Bo Lindman, BL Informationsutveckling

Tryck: Trycksmedjan AB. Tryckt med miljövänliga färg- och pappersval i 750 ex.

Ordföranden har ordet

Skriver detta i den extrema värmen i slutet av juli. Då vi hade allsång på tunet i hettan 15 juli upplevde man verkligen vilken grön oas vår hembygdsgård är. Trots värmen slöt ett 40-tal personer upp och träden gav behövlig skugga.

Ny bebyggelse växer, som väl alla har sett, fram vid Eds allé/Eds ängar. Närmare 700 lägenheter blir det då området står klart. För att belysa utvecklingen hade jag i våras två vandringar i området.

Innan Prästgårdsmarkens bebyggelse kom till på 1980-talet var det ren landsbygd i denna del av kommunen. Spännande att förbereda och fördjupa sig i sin egen närmiljö!

Speciellt roligt är det att våra arkeologiföredrag drar mycket folk. Fullsatt 15 april då Björn Ambrosiani, idag 90 år, och hans yngre kollega John Hamilton satte in gravfältet vid Eddaparken i ett större sammanhang.

Nationaldagsfirandet avlöpte väl. Även om det är kommunen som är arrangör så innebär det en stor arbetsinsats från föreningens sida. Men det kändes rätt pirrigt att som ordförande för första gången hälsa alla välkomna.

*Klas Lundkvist
1 augusti 2018*

Fotograf: Elsa Anagrjus

Byggnationerna vid Eds allé är i full gång. I bakgrunden skymtar Eds kyrka. Foto: Bo Lindman

Föreningens aktiviteter

*Här presenteras de aktiviteter
som planerats under den aktuella perioden.*

Söndag

9

September

Kulturarvsdagen 2018

Tema: Delat kulturarv. Hembygdsföreningen anordnar två vandringar med start vid Hembygdsgården kl 12.30 och 14.00, för att visa på de värden Hembygdsgården och gårdens närområde har. Värden som behöver integreras i den omdaningsprocess som är på gång i och med projektet Väsby Entré. Gården är öppen 12.00-15.00. Kaffeservering.

Söndag

7

Oktober

Vikingalunken

Vandring runt Edssjön. Naturskön, lättgådd bana som lämpar sig väl för både rollator och barnvagn, cirka 9,5 km. Start och mål vid Eds kyrka. Start kl 10.00-12.30, målgång senast kl 15.00.

Kaffeförsäljning ungefär halvvägs. Tipsfrågor och kulturinformation utmed vägen. Startavgift: 20 kr. Samarr. med Friluftsrämjandet och Naturskyddsföreningen.

Tisdag

9

Oktober

Ingriddagen

Föredrag och bildvisning på biblioteket kl 13.30 om vikingakvinnan Ingrid.

Samling vid Ladbro-stenen kl 13.00 för dem som vill och gemensam vandring till biblioteket via Ingrid-statyn vid stationen. Kaffe serveras på Biblioteket.

Samarrangemang med Biblioteket.

Söndag
11
November

Kulturmiljöstrategi

Upplands Väsby's nya kommunantikvarie Vicki Wenander berättar om arbetet med att ta fram en kulturmiljöstrategi för kommunen. Ladugården, Hembygdsgården kl 13.00-15.00. Kaffeservering.

På Nationaldagen den 6 juni hade vi ett traditionsenligt, festligt och välbesökt arrangemang på Hembygdsgården. Här är det dansuppvisning på scenen under det stora trädet till spelmännens musik.

Emmy Köhler – kvinnlig tonsättare och kulturpersonlighet i Fresta

Emmy Köhler avled den 2 februari 1925. Makarna Emmy och Sven Köhler ligger i vigd jord på Fresta ursprungliga kyrkogård. På baksidan av stenen står det inristat: ”Lyss till den granens susning, vid vars rot ditt bo är fästat”. Texten anspelar på de gamla finska Kalevalasångerna.

Emmys fader hette Armand Welin, en av de första aktiva i Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Han var hovkamrer och t.f. hovintendent på Karl XV:s tid, och modern var friherrinnan Wilhelmina ”Minne” Rappe. Föräldrarna umgicks med Lina Sandell-Berg och det var i hennes kristliga kalender ”Korsblomman” som Emmy Köhler först fick den numera välkända julsången ”Nu tändas tusen juleljus” publicerad 1898.

Emmy Kristina Welin (som gift Köhler) skolades till lärarinna. Fadern var också violinist i Kungl. Hovkapellet och han lät dottern få en förnämlig musikalisk utbildning hos kompositören Emil Sjögren.

Emmy Köhler blev också bekant med musikaliska storheter som Tor Aulin och Hugo Alfvén.

Vid 33 års ålder bildade Emmy Köhler familj. Hennes make var vice **häradshövding Sven Köhler**. Paret gifte sig 1891. De bodde först i Stockholm, där Sven Köhler var kansliråd och i tio år handsekreterare åt statsminister Boström. 1903 flyttade de till Fresta kommun till den anrika gården Norrsätra, som paret omdanade i national-romantisk stil. Emmy gjorde ritningar till hur hon ville att huset skulle se ut. Hon var påverkad av den estetiska engelska Art-and-Craft-rörelsen. Sven Köhler var en period ordförande i Fresta kommunalfullmäktige. Efter kommunsammanslagningen 1952 fördes Norrsätra över till Sollentuna kommun – 27 år efter Emmys död.

Emmy och Sven Köhler var kändisar och det gjordes hemma-hos-reportage i veckotidningar med många foton. Under den lyckliga tiden på Norrsätra gård skrev Emmy Köhler en sångbok, ”Berits visor”, till sin dotter Berit med illustrationer av Elsa Beskow.

Flera av visorna blev mycket kända, t.ex. julvisan ”Raska fötter springa tripp, tripp, tripp” (tonsatt 1901 av Emmy Köhler, text av Sigrid Sköldberg-Pettersson), ”Räv och höns” och ”Vedhuggaren”. En del av visorna var lekvisor som barnen kunde göra rörelser till. Hon skrev ”Gunnars och Ingas roliga bok. Sagor och visor”. Boken, som illustrerades av hennes kusin Elly Elmblad

(1855-1942), utgavs 1898 och 1907. Hon skrev också "Lill-Berits visor".

Emmy Köhler fick inspiration till sitt författarskap genom vad som låg i tiden, t.ex. Ellen Keys bok "Barnets århundrade", som publicerades år 1900. Sekelskiftet präglades av hembygdsromantik, fosterlandskärlek, naturlyrik och religiösa strömningar. Allt detta avspeglar sig i Emmy Köhlers författarskap.

Hennes mormor Emmy Rappe hade startat Sveriges första sjuksköterskeskola i Svenska Röda Korsets regi 1867. Mormodern hade utbildats hos Florence Nightingale vid St. Thomas' Hospital i London. Emmys moster Thorborg Rappe var pionjär när det gällde vården av vad man då kallade "sinnesslöa barn". Hon verkade vid en inrättning i Stockholm från 1878, där hon förmodade locka fram de här barnens slumrande förmåga att utföra handslojd.

Emmy Köhler anförtroddes att vara lärarinna åt den sjuklige prins Erik, kronprinsessan Viktorias och Gustav V:s yngste son, och lärde honom att läsa. På det sättet kom julsången "Nu tändas tusen juleljus" att sjungas också vid hovet.

Emmy Köhler spelade en stor kulturell roll inte bara i Fresta socken utan också i Kungliga Huvudstaden. Hennes julsång infördes 1943 i de s.k. stamsångerna, som alla skolbarn skulle lära sig utantill. Men först 1986 infördes den i Den Svenska Psalmboken. Denna kända julsång och psalm är uppskattad inte bara i Sverige utan även i broderlandet Norge. Bland svenskättlingar i USA lär den ligga i "svensktoppen" tillsammans och jämsides med folkvisan "Uti vår hage".

Emmy Köhler var alltså en tidig kvinnlig tonsättare och kulturpersonlighet väl

värd att uppskattas och minnas av oss i Fresta församling och i vår kommun Upplands Väsby. Kommunfullmäktige i Upplands Väsby har på underteknads initiativ och kommunens namnberednings förslag beslutat att uppkalla en park inte långt från Fresta kyrka med hennes namn: **Emmy Köhlers Park**.

Emmy Köhler var en av de första medlemmarna i den kyrkliga syföreningen som numera kallas Fresta Flitiga Fruar (FFF). Dock avled hon tidigt och blev inte medlem så länge. Men hon var med och minnet efter henne lever fortfarande kvar i denna krets även om ingen nuvarande medlem har träffat henne personligen.

Tanken på ett musikmuseum för barnvisor

Min egen personliga uppväxt i Halmstad och tioårigt medlemskap i en mycket framgångsrik skolkör, Collegium Musicum i Halmstad, ursprungligen startad av en annan musiklärare och tonsättare av många barnvisor, Felix Körling, har väckt en dröm om att starta ett musikmuseum för barnvisor. Såvitt jag vet finns det inget sådant idag i Sverige. Mina många år i Fresta församling och Upplands Väsby har gjort det självklart för mig att ett sådant museum borde uppkallas efter vår kulturpersonlighet – Emmy Köhler.

Under en tid har jag samlat böcker med barnvisor och lyckligtvis kommit över ett första exemplar av Emmy Köhlers 1898 utgivna skrev "Gunnars och Ingas roliga bok. Sagor och visor" (i ett antikvariat i Göteborg). Boken illustrerades av hennes kusin Elly Elmblad (1855-1942). Det är min för-

hoppning att jag ska lyckas komma över de två andra böcker med barnvisor som Emmy Köhler har utgivit. Skulle det inte vara möjligt finns andrahandslösningen att beställa ett kopierat exemplar av dessa av Kungliga Biblioteket. Men original är alltid det mest intressanta och det jag i första hand eftersträvar. Jag har också fått överta ett antal böcker och LP-skivor med barnvisor av flera Frestabor för att lägga till de egna samlingarna och tillsammans överlämna dessa till ett kommande Musikmuseum för barnvisor i Emmy Köhlers namn. Intresset är stort också från musklärare i skolor i Upplands Väsby som vill att deras skolbarn ska få sjunga Emmy Köhlers barnvisor.

Min egen tanke med ett Musikmuseum för barnvisor är att det ska vara möjligt att skapa intresse för den oerhörda skatt av konkret och fint beskrivande, glada och vackra barnvisor som finns i vårt land, där Emmy Köhler är en tidig och aktiv tonsättare och författare av sådana. Det är såvitt jag förstår också en oerhört viktig komponent för barnens möjlighet och förmåga att också få lära känna grunderna för den klassiska musiken och därmed få del av en ännu stark

och levande musikkultur som vi alla som är litet äldre uppskattar och älskar.

Klockarstugan i Fresta

Ett musikmuseum för barnvisor i Emmy Köhlers namn är inte tänkbart utan medverkan av Fresta församling. Det var i Fresta hon föddes, levde och verkade under större delen av sitt liv. Preliminära kontakter med kyrkoherde Håkan Simonsson har lett till tanken att ett Emmy Köhlers Musikmuseum för barnvisor skulle kunna inrymmas i Klockarstugan vid Fresta kyrka och Fresta församlingsgård. Det skulle vara en utmärkt plats för museet, eftersom Klockargården är uppförd på 1700-talet och därmed låg där när Emmy Köhler besökte Fresta kyrka. Hon har med säkerhet sett Klockargården och möjligen också varit inne i den. På den tiden fanns det inte någon församlingsgård - bara ett stall samt Klockarstugan.

Det hör till saken att Klockarstugan, som byggnad, var i mycket dåligt skick i början 1980-talet, då undertecknad var kyrkofullmäktiges ordförande i Fresta försam-

Personerna på denna bild (och den förra) är konstnären Bo Mossberg, kyrkoherde Håkan Simonsson samt museichef Anneli Kurttila, Stockholms läns museum. Här ses ett antal visböckerna inne i Fresta församlingsgård.

ling. Kommunens store arkeologikunnige kultur- och hembygdsvän, Hugo Sabel, ringde mig och påtalade detta och bad mig som kyrkofullmäktiges ordförande att ingripa och rädda byggnaden. Tyvärr fanns det inte ekonomi för att göra något akut åt saken. Men jag lovade Hugo Sabel att så snart vi kunde finansiera en renovering, skulle vi göra det.

Några år senare fanns det ekonomiska möjligheter och då gjorde vår kyrkokamrer ett förnämligt förarbete för att få detta utfört. Tanken var att gymnasiets bygglinje skulle få uppgiften att under sakkunnig ledning renovera Klockarstugan enligt alla normer för gammal byggteknik. Lärarna på bygglinjen blev stark engagerade. Men också den lokala byggmästareföreningen och det lokala byggfacket ställde mangrant

upp på detta projekt – liksom Skansens expert på gamla byggnader.

Men ett problem återstod: kyrkorådet trodde inte att det var möjligt att rädda huset, eftersom också bärande bjälkar var ruttna i viss utsträckning. Då fick jag använda hela min övertalningsförmåga att övertyga Fresta kyrkoråd att ändå satsa på detta projekt. Jag hade ju lovat Hugo Sabel! Men det satt långt inne. Beslutet att renovera Klockarstugan togs med stor tvekan av kyrkorådet och projektet startade. Unga pojkar på gymnasiets bygglinje fick lära sig gammal byggnadsteknik med goda råd från Skansens byggnadsexpert. Det blev ett exemplariskt projekt som var färdigt en tid efter att jag hade lämnat både uppdraget som kyrkofullmäktiges ordförande, kyrkoråd och kyrkofullmäktige. Men jag är mycket glad över

att det kunde genomföras och att Hugo Sabels skyddstankar kunde fullföljas. Jag hade då fullt upp med andra byggrenoveringar för Engelska kyrkan i Stockholm som ägs av den Anglikanska församlingen i Stockholm.

Det är min förhoppning att Fresta församling kan ställa upp med Klockargården som lokal för Emmy Köhlers Musikmuseum. Det tycks finnas förutsättningar för detta och då är det största praktiska problemet för ett musikmuseum i Emmy Köhlers namn redan löst. Självfallet krävs det en del för att bevara ålderdomliga böcker i en gammal träbyggnad – främst en jämn temperatur som bör kunna uppnås med dubbelfönster på vintern.

Möjligheten för skolklasser med lärare och andra intresserade personer att besöka museet är självfallet en annan praktisk fråga som är oerhört viktig. Som ägare av Klockarstugan kan Fresta församling svara för att nyckel till Klockarstugan och Musikmuseet kan hämtas under öppettider för pastorsexpeditionen på vardagar samt vid andra tider efter speciell överenskommelse med församlingens personal.

En Vänförening till Musikmuseet är också under bildande. Tanken med Vänföreningen är att den kan anordna ett par visningar för allmänheten per år i samband med ordinarie gudstjänst i Fresta kyrka. Exempelvis på ett sommarmöte, då även årsmöte kan hållas i Vänföreningen, och ett adventsmöte, då alla kan få sjunga Emmy Köhlers julpsalm i gudstjänsten.

För att det aldrig skall råda tvivel om vem som äger samlingarna som Musikmuseet har bör en stiftelse bildas och instiftas hos länsstyrelsen. Fresta församling skall ha en betydelsefull roll och ett stort infly-

tande. Med en stiftelse som ägare av samlingarna blir det den som får svara för eventuell förstörelse eller förkomna föremål, inte församlingen. Självfallet bör huset vara larmat. Skänkta samlingar (barnviseböcker, LP-skivor m.m.) samt bilder av konstnären Bo Mossberg, utställningsmöbler m.m. ska tillhöra stiftelsen.

I förlängningen kan Musikmuseet kompletteras med möjligheter att lyssna till olika barnvisor genom t.ex. en CD-spelare samt upprättande av en hemsida med möjligheter att ladda ner Emmy Köhlers barnvisor som PDF-filer.

Det är min förhoppning att det snart ska bli möjligt att starta Emmy Köhlers Musikmuseum för Barnvisor i Klockarstugan i Fresta. Självfallet överlåter jag mina samlingar och de samlingar jag fått tillgång till av andra personer (t.ex. Giclétryckskopior av konstnären Bo Mossbergs illustrationer till en barnvisebok) samt en del andra tillgångar som inte direkt ingår i samlingarna till förfogande för Stiftelsen – och därmed indirekt till Fresta församling.

Rolf Bromme

En blick tillbaka

Hustrun och jag bor mycket centralt i Väsbj, på Centralvägen, och har nära till det mesta, t.ex. järnvägs- och busstationen, centrum och annat. Ibland tänker jag tillbaka och minns hur det såg ut här på platsen där vi bor när jag var grabb. När jag gick till skolan och kom hit där Centralvägen 6 står, fanns här ett litet rött hus benämnt Finedal och på granntomten på Optimusvägen mot Finspångsvägen bodde David Johannesson i en villa, som även inrymde Telefonstationen. Mina föräldrar hade inte telefon, så de gånger jag behövde ringa någon, fick jag gå in på Telefonstationen och uträtta mitt ärende. Ett lokalsamtal kostade 20 öre.

Lika mycket kostade en tågresor till Rotebro. Morföräldrarna till en av mina klasskamrater bodde i Rotebro och han ville

ibland att jag skulle följa med dit. Det gjorde jag gärna. Att åka en bit med ett stånkande och rykande tåg var ju kul.

Annars fanns det inte mycket att välja på om man ville roa sig med något, om det inte var söndag och filmmatiné. Då drog de flesta ungar iväg till biografen och hoppades att "Rickard-Pelle" var på bra humör och släppte in gratis. Inte alla hade 35 öre att köpa biljett för.

När jag är ute och ser dagens barn och unga, jämför jag ibland med det jag har upplevt under mina 95 år och det är en del som skiljer. Det jag skrev om telefonstationen är väl den största förändringen. Hur skulle dagens unga klara sig utan mobiltelefonen?

Lennart Hedlund

Nutid i forntida tappning

Så har det hänt! En ganska oansenlig liten triangelyta, vid regnperioder en geggig, svårforcerad pöl och däremellan bar jord med några grässtrån och grodblad, har plötsligt förvandlats till en tjusig stenläggning till formen lik en vikingatida skeppsättning! Var? Jo, i korsningen mellan Hallonstigen och gångvägen upp till Hasselbacken. Mitt i "skeppet" tronar ett nyplanterat barrträd (idegran?), kan det vara masten, tro? Man skulle förstås också kunna tänka sig att det är en trekantsgrav från den romerska järnåldern (år 0 – 400 e Kr ca) som stått modell. Hur som helst hela skapelsen är en perfekt fortsättning av eller kanske

snarare inledning till den trädbotaniska parken, den som ligger längs med Hallonstigen och nära äldreboendet Hedvigsgården. (I föregående nummer av Hembygden, nr 2/18, fanns en liten artikel om den parken.)

Margareta Norén

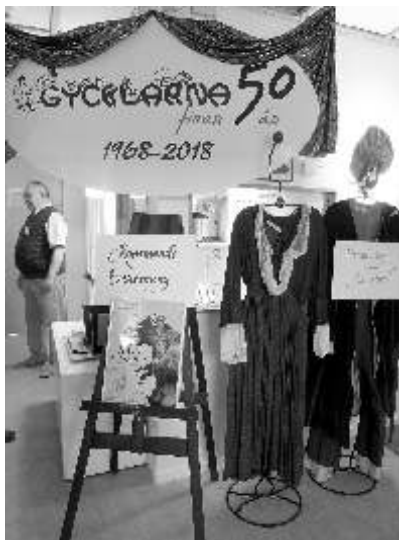

Grattis på 50-årsdagen!

Väsby's egen teatergrupp, Gycklarna, firar i år 50-årsjubileum. De började som en studiecirkel i ABF:s regi och startade med att sätta upp en barnteaterpjäs redan i april 1968. Det var *Klas Klättermus*, följt av *Pinnocchio* och *Folk och Rövare i Kamomilla stad*, oförglömliga av dem som var barn på den tiden.

På 1980-talet började Gycklarna med teater för vuxna och har, åtminstone i mitt tycke, gjort succé med alla sina föreställningar.

Sommaren 1990 sattes *Söderkåkar* upp vid hembygdsgården första gången. En minnesbild: en av spelkvällarna sammanföll med min 50-årsdag och jag hade köpt ett större antal biljetter för att bjuda mina arbetskamrater på teaterföreställning. 1990 hade även fenomenet "friskvård" införts på min arbetsplats. För att större delen av arbetsstyrkan skulle kunna gå tidigare från jobbet, fick de åtnjuta friskvård i form av en

långpromenad från centrum, förbi Marabou, Smedby koloniområde, genom skogen vid Sju Riddares Träsk, ut på Antunavägen mot Runby och hembygdsgården. Prome-

naden anfördes av mig, iförd en av presenterna från arbetsplatsen, en damhatt i filt, modell ä.

Vädret var strålande, föreställningen likaså och mitt i alltihop säger en av skådespelarna att vi har en 50-åring här i kväll att fira och får alla att hurra och sjunga "Ja må hon leva" och där stod jag rödkindad i min tjusiga hatt. Minnesvärt!

Gycklarna har bl.a. firat sina femtio år med en jubileumsutställning av foton, tid-

ningsartiklar, kläder och rekvisita från de gångna åren i ABF:s lokaler, där allting började.

Lycka till med höstens pjäs och alla kommande föreställningar!

Inga Lisa Gustafsson

Eds kyrkas 250- och 100-årsjubileum!

Eds församling uppmärksammar i år att det är två jubileumsår i Eds kyrkas historia. Det är 250 år sedan ombyggnaden 1768 och 100 år sedan renoveringen 1918. För att fira detta ordnar församlingen jubileumsspelet **Tusen år på en timme**. För information om datum och tider se inforuta.

Kort om kyrkans historia

En bra översikt finns på Stockholms stifts faktablad om kyrkan:
www.svenskakyrkan.se/stockholmsstift/lat-kyrkorna-beratta.

Eds kyrka byggdes ursprungligen på 1100-talet. 1467 slogs nya valv. Albertus Pictor gjorde då målningar i valven och på väggarna. 1768 skedde en genomgripande förnyelse av kyrkan. Den fick då sin utvæn-

diga skepnad som i stort bevarats till idag. Invändigt revs det medeltida valvet över koret och ett nytt valv uppfördes med samma höjd som långhusets valv. Detta innebar att Albertus valvmålningar utplånades. Målningarna på väggarna kalkades i tidens anda över. Samma år tillkom också altarpredikstolen, med all sannolikhet ritad av Jean-Eric Rehn. 1768 års ombyggnader bekostades av Charles de Geer på Stora Väsby. Man kan undra varför de Geer satsade stora bidrag till förnyelsen av både Eds och Frestas kyrkor då han själv bodde i Hammarby socken. Troligen var det ett sätt att markera sin ställning i bygden.

1918 genomfördes en omfattande invändig renovering. Renoveringen leddes av Sigurd Curman, då professor i arkitekturhistoria vid Konstakademien och vid denna

tid även boende på Älvsunda i Ed. Curman kom här att tillämpa delvis nya synsätt på renovering och restaurering. Albertus Pictors överkalkade målningar på väggarna skrapades fram och konserverades. Vissa förtydligande kompletteringar gjordes av bårder men inte av själva motiven. Motivens konturlinjer kunde dock förtydligas. Hur skulle man göra med det motivlösa valven över koret? Enligt Curman var det viktigt att få en bra helhetsverkan i kyrkorummet. Konstnären Olle Hjortzberg anlätades för att göra nya målningar av bibliska motiv i Albertus anda i valven men med konstnärlig självständighet.

Sigurd Curman

Sigurd Curman (1879-1966) var under 1900-talets första hälft ledande person inom landets kulturmiljövård. Från början var han inne på den naturvetenskapliga banan men kom efter studenten att läsa konsthistoria. I Italien tog han del av aktuella restaureringar och knöt i Tyskland viktiga kontakter med ledande restaureringsarkitekter. Som konst- och arkitekturhistoriker fördjupade sig Curman i cistercienserklostrens historia vilket också blev ämnet för doktorsavhandlingen 1912. Samtidigt knöts han till Konstakademien som lärare och blev akademins förste professor i arkitekturhistoria. Curman tog också tillsammans med sin kollega Johnny Roosval initiativ till dokumentationsverket Sveriges kyrkor.

Med början 1909 kom Curman att medverka i ett stort antal kyrkorestaureringar. Utöver de stora klosterkyrkorna Varnhem och Vreta var det främst medeltida landsortskyrkor, huvudsakligen i Uppland som

han arbetade med. 1918 blev Curman byggnadsråd och chef för den kulturhistoriska byrån vid Byggnadsstyrelsen.

1923 blev Curman Riksantikvarie, en befattning han hade till 1946. Under tiden som Riksantikvarie var han drivande i flera stora frågor: Historiska museet (klart i början av 1940-talet), tillkomsten av Läns-museer och landsantikvarieorganisation (1930-talet) och fornminnesinventeringen kopplad ekonomiska kartan (1938; grunden för dagens digitala FMIS/Fornsök). Efter pensioneringen kom Curman att arbeta med bl a landskapsfrågorna i anslutning till vattenkraftsutbyggnaden.

Förnyad restaureringssyn i 1900-talets början

1800-talets restaureringar präglades ofta av det som kom att kallas ”stilrestaureringar”. Synsättet gick ut på att försöka återskapa (eller snarare skapa) en helhet i den stil som byggnaden haft från början (eller snarare borde haft). Senare tillkomna tillägg och epoker togs bort. De epoker/stilar som favoriserades var medeltiden och gotiken. Den arkitekt som ofta förknippas med stilrestaureringarna i Sverige är Helgo Zettervall med kanske Lunds domkyrka som mest framträdande exempel. I diskussionen om Gripsholms renovering i slutet av 1800-talet myntade Verner von Heidenstam begreppet ”modern barbarism” och kritiserade att byggnader gjordes ”Aendnu gamblare”.

Det sena 1800-talets kritik av stilrestaureringarna ledde fram till ett nytt synsätt i början av 1900-talet – ett synsätt ofta förknippat med Curman. Utifrån bland annat italienska och tyska förebilder blev nu syn-

sättet att renoveringar måste baseras på det som byggnaden själv har att berätta om sin historia. Man skulle sträva efter en historisk äkthet där alla epoker i en byggnads historia är lika värdefulla. Synen på 1800-talets tillägg var dock ibland negativ. Viktigt var att kunna se skillnaden mellan det ursprungliga och de nya tilläggen. Samtidigt måste det gamla och det nya samverka så att en bra helhetsupplevelse åstadkoms.

Vi låter Curman avsluta:

”

Skall så kyrkan nödvändigt dekoreras med målningar, så låt en verklig konstnär göra det så, som han bäst kan. Men låt oss slippa handtverksmässiga imitationer med konstlad naivitet och annat altmacherei. Gif oss *konst*, icke *stil*.

Den restaurerande konstnären må aningen gifva oss det gamla verket åter så orördt och oskadadt som möjligt, eller, då så ej kan ske, må han gifva oss sitt eget.

”

ur Restaureringsprinciper i ”Kult och konst”, sid 262 (1906), se <http://runeberg.org/kult-konst/1906/>

Klas Lundkvist

Att fördjupa sig i

Gunilla och Sigurd Curman: Sveriges kyrkor Band VI, Häfte 5: Eds kyrka (1958).

Restaureringen av Eds kyrka 1918 tas upp i text och bild i nedanstående titlar:

Victor Edman: En svensk restaureringstradition (1999); handlar om de tre ledande restaureringsarkitekterna under 1900-talet: Sigurd Curman, Erik Lundberg och Ove Hide-mark.

Riksantikvarieämbetet tidskrift Kulturmiljövård nr 4/1991; temanummer om Curman.

Anders Åman: Sigurd Curman, Riksantikvarie – ett porträtt (2008).

Fredric Bedoire: Restaureringskonsten historia (2013).

Senaste numret, 2/2018 av Byggnadsvårdsföreningens tidning Byggnadskultur är ett temanummer om restaurering.

Eds festspel – Tusen år på en timme

Onsdag 17 oktober kl 19:00

Torsdag 18 oktober kl 19:00

Lördag 20 oktober kl 17:00

Söndag 21 oktober kl 17:00

Plats: Eds kyrka

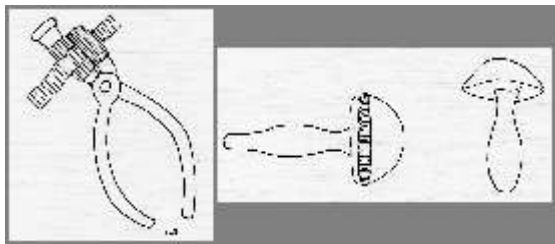
För information om köp av biljetter:

Eds församling 08-588 918 51 eller

www.edsforsamling.se

Hjälpredor i hushållet

Vad är det här? Jo, det är forna tiders epokgörande hushållsprylar, helt handdrivna, utan batterier eller andra finesser. Den ena teckningen föreställer en bandkrustång, som användes till att krusa örngottsband med, överflödig i dagens samhälle där örngottsbanden försvunnit i påslakandsjungeln. Förr var den en uppfinning så god som någon och fanns både i metall och plast. Innan krustången fanns, veckade man banden med hjälp av en kniv, vilket var mera tidsödande.

Den andra teckningen föreställer stoppsvampar, som användes när strumporna

skulle lagas. Fenomenet strumpor har ju inte försvunnit, men hur många lagar dem och vet hur man använder en stoppsvamp? På 1930-talet var konstruktionen med spiralfjäder runt stoppsvampen ny, man spände fast strumpan vid svampen med den.

Jag vet inte när stoppsvamp och krustång kom i bruk, men båda användes in på 1950-talet, kanske längre, och fungerar naturligtvis lika bra än i dag om någon skulle vilja prova.

Inga Lisa Gustafsson

Almqvistaren

C J L Almqvist, ur Sesemana

Det passar ej att frossa och äta fett och styvt.
Då man har vardagsfrossa och varje ben är styvt.

I omgivningarna kring Hammarby kyrka

I artikeln om Ingegerdsleden i förra numret av Hembygden omnämndes Trefaldighetskällan vid Hammarby kyrka som en av ledens anhalter. I samband med det uppstod en fundering om orsaken till att en källa benämns just trefaldighetskälla.

Trefaldighetsdagen är den första söndagen efter pingst. Besöker man Nordiska museets hemsida får man veta att trefaldighetsafton i bondesamhället var en av sommarens stora fester i norra och mellersta Sverige och att man då besökte ortens trefaldighetskälla för att dricka eller tvätta sig i vattnet. Vattnet hade magiska krafter och skulle vara hälsobringande. Det var viktigt att källans vatten rann mot norr. Sjukdomar kom enligt gammal tro från norr och skulle förpassas dit. Norr var det ondas hemvist. Trefaldighetskällorna är av medeltida katolskt ursprung, men troligen var de här källorna från början forntida offer- eller kultplatser. Hedniskt bruk skulle alltså ersättas med ett kristet.

I ”En bok om Upplands Väsby” av Alf Nordström och Johan Curman sägs följande

de i det kapitel som handlar om Hammarby kyrka: ”I åsslätten strax bredvid kyrkan fanns en trefaldighetskälla, dit gamla hammarbybor berättas ha vallfärdat om trefaldighetsaftnarna. Som alla källor skulle göra rann också denna åt norr ... Källkult går långt ner i tiden, och omöjligt är inte att platsen varit helgad långt innan någon kyrka kom till Hammarbyn.”

Här sägs att källan ”fanns”. Men – nu finns den ju faktiskt och är mycket tillgänglig. Den restaurerades år 2011 och invigdes med en högmässa i september samma år. Och om man vill, kan man hålla dop och vigslar vid källan under den varma årstiden.

På tal om dop och restaureringar - Prästgården vid Hammarby kyrka har nyligen renoverats! Prästgården ligger bakom kyrkan ner mot sjön Fysingen. Från Hammarby församlings hemsida får man veta att den här byggnaden fick sitt utseende år 1791, men att det stod en annan byggnad där långt tidigare. Den blev prästgård i Hammarby socken redan år 1695. Den sista prästen som bodde där hette Hjalmar Svensson och

han ska ha flyttat därifrån runt 1904. Prästgården som ägdes av Stockholms stift arrenderades sedan ut under ett antal år. 1998 köptes den av Hammarby församling. Dock användes den inte i någon större utsträckning på grund av att skicket var dåligt. Men år 2016 påbörjades en varsam renovering, som var klar 2017. Man har strävat efter att behålla känslan av ett gammalt hus, men vissa delar, som t ex köket är av modernt snitt. Den renoverade Prästgården ska kunna användas vid olika kyrkliga högtider och evenemang för kaffeservering, och inte minst kunna hyras ut vid bl a dop och begravningar.

Margareta Norén

Källor:

Nordiska muséets hemsida,
www.nordiskamuseet.se

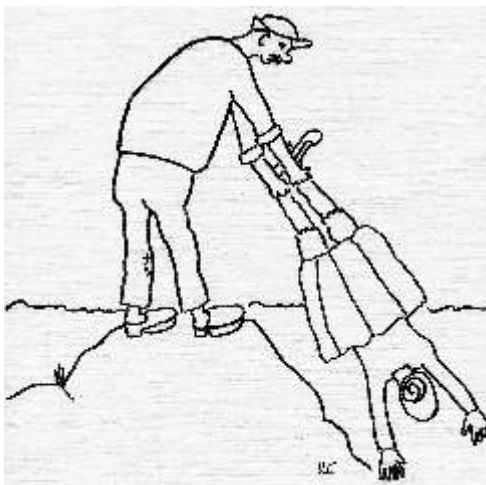
”En bok om Upplands Väsby”, Alf Nordström och Johan Curman, 1973

Hammarby församlings hemsida,
www.svenskakyrkan.se

Illustrerade ordspråk och talesätt

Är du törstig, Märta, så drick,
sa bonn, doppade kärringen i sjön.

Historiska kartor

Var ligger torpet där farfars farmor föddes? Hur långt hade mormors farfar till församlingskyrkan? Hur såg terrängen ut omkring gården där morfar var statdräng? Gamla kartor är väldigt fascinerande att studera.

Ju mer du forskar fram om livet i äldre tider, desto fler frågor dyker det upp. Detta gäller både vid släktforskning och vid hembygdsforskning. Många av frågorna har en geografisk anknytning. På vissa frågor skulle man kunna hitta svaret med hjälp av gamla kartor. Sådana kartor sätter också igång fantasin, och det är spännande att försöka förstå hur bygden utvecklats.

Men var någonstans hittar jag gamla kartor? Den frågan är inte så lätt att svara entydigt på. Kartor finns nämligen hos flera olika arkiv, både hos civila och hos militära.

Resurs för hembygdsforskare och släktforskare

Sedan länge har Lantmäteriet sysslat med tomtmätning, lagfarter och konstruktion av olika slags kartor. Det innebär att Lantmäteriet i Gävle är ett naturligt ställe, där man kan hitta gamla kartor.

Dagens kartmaterial är till salu för allmänheten. Många arkiv och myndigheter har under de senare åren börjat göra vissa delar av sitt material tillgängliga via internet. Lantmäteriet i Gävle har valt att släppa de gamla kartorna fria. Nu kan du hitta hela det gamla Sverige via datorn.

Digitaliserat material hos Lantmäteriet

På Lantmäteriets webbplats finns en avdelning som kallas för "Historiska kartor". I det här fallet har Lantmäteriet låtit digitalisera ett arkiv med äldre kartor. Detta fysiska arkiv hade ett lagom stort antal dokument att arbeta med.

I Lantmäteriets digitala arkiv finns det nu mer än en miljon historiska kartor och andra dokument. Kartorna sträcker sig så långt bak i tiden som till 1628. De täcker stora delar av Sverige. I många fall är kartorna så välgjorda och rikt utsmyckade, att det är frestande att kalla dem för "riktiga konstverk".

Det är gratis att titta på kartorna och andra dokument, som hör ihop med ägandet av mark. Du hittar säkert något som är intressant när du börjar ta del av dokumenten i arkivet "Historiska kartor". Det är också tillåtet att spara ner dem till sin egen dator eller skriva ut dem. Om du vill ha en viss karta i en högre upplösning, så kan du beställa från Lantmäteriet.

Hur gör man?

All information sänds ut via internet, och därför skall du använda en webbläsare på din dator. Starta den och gå först in på Lant-

mäteriets webbplats. Adressen dit är <https://www.lantmateriet.se>.

I Lantmäteriets meny väljer du ”Kartor och geografisk information”. I den sida som då kommer fram finns det en undermeny, och där hittar du ett av alternativen och väljer ”Historiska kartor”. På den sida du nu kommit till finns det en länk till arkivet med de gamla kartorna. Det finns i samma ruta även en länk för att installera ett bildvisningsprogram, som kan visa DjVu-bilder. Kartorna är lagrade i detta format. Om det blir på det viset att inga bilder visas, så måste du eventuellt installera det här bildvisningsprogrammet i din webbläsare. Numera håller Lantmäteriet på att omvandla bildernas format till PNG. Detta är ett annat bildformat, som gör att de flesta webbläsare kan visa bilderna automatiskt (utan speciella tillägsprogram).

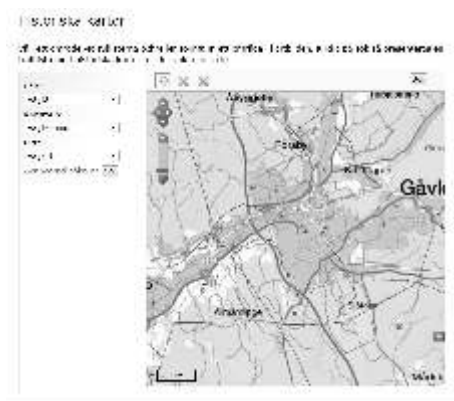
Om du vill läsa närliggande information, kan du använda någon av länkarna på den här sidan. Exempel på sådan information är ”Spara och skriv ut historiska kartor” och ”Kom igång med historiska kartor”. Men kom ihåg att återvända till den här sidan efter det du besökt ett ”stickspår”. Nu skall vi söka, så därför klickar du nu i det ljusblåa området på länken ”Till historiska kartor”.

Nu har du kommit fram till det digitala arkivet med gamla kartor. Gör gärna en favorit (en länk) till den här söksidan med Historiska kartor.

Studera kartor och andra dokument

Nu antar jag att du har söksidan för de historiska kartorna öppen. Det finns några olika huvudvägar för att söka i arkivet. I bägge

fallen behöver du veta ungefär var det aktuella huset är beläget. Du söker det via de olika sökfälten till vänster, via kartan eller via en kombination av dessa.

Välj i första fältet vilket län det gäller. I nästa fält väljer du den aktuella kommunen. Eventuellt ställer du också in vilket område sökningens gäller. Kartan förflyttar sig automatiskt till det område som undersökningen gäller. Det går nu att dra runt kartbilden, och man kan även zooma in den intressanta platsen på kartan. Nu klickar du på knappen ”Sök” till höger ovanför kartbilden. Då skall du få upp en lista med kartor och dokument för platsen. Om du råkar få ett meddelande om ”för många träffar”, får du zooma in ännu mer och försöka igen. Ibland händer det att man måste ta till den avancerade sökningen. Det finns fler sökfält i den avancerade sökningen. Den ger ett bättre resultat, men i gengäld kräver den mer lokalkännedom.

Alla skannade dokument, som gäller den aktuella platsen, presenteras i en lista. Den söklistan kan ibland vara så lång att den inte ryms på en skärmbild. Först finns det en avdelning, som handlar om kartor

Sökresultat

Sökord: **skiftebeskrivning**

Dokumenttyp: **upplands Västmanlands, Parus, Skatte** | Du söker efter 4

Kartblad	Enskiftesbeskrivning/Enskiftesnummer	År
Kartblad 1000	Enskiftesbeskrivning 1000	1822
Kartblad 1001	Enskiftesbeskrivning 1001	1822
Kartblad 1002	Enskiftesbeskrivning 1002	1822
Kartblad 1003	Enskiftesbeskrivning 1003	1822
Kartblad 1004	Enskiftesbeskrivning 1004	1822
Kartblad 1005	Enskiftesbeskrivning 1005	1822
Kartblad 1006	Enskiftesbeskrivning 1006	1822
Kartblad 1007	Enskiftesbeskrivning 1007	1822
Kartblad 1008	Enskiftesbeskrivning 1008	1822
Kartblad 1009	Enskiftesbeskrivning 1009	1822
Kartblad 1010	Enskiftesbeskrivning 1010	1822
Kartblad 1011	Enskiftesbeskrivning 1011	1822
Kartblad 1012	Enskiftesbeskrivning 1012	1822
Kartblad 1013	Enskiftesbeskrivning 1013	1822
Kartblad 1014	Enskiftesbeskrivning 1014	1822
Kartblad 1015	Enskiftesbeskrivning 1015	1822
Kartblad 1016	Enskiftesbeskrivning 1016	1822
Kartblad 1017	Enskiftesbeskrivning 1017	1822
Kartblad 1018	Enskiftesbeskrivning 1018	1822
Kartblad 1019	Enskiftesbeskrivning 1019	1822
Kartblad 1020	Enskiftesbeskrivning 1020	1822

från olika tider. Därefter kommer en förteckning på andra typer av dokument. Det kan tänkas att du får stega dig fram till en ny omgång med dokument.

I den nedre avdelningen finns det dokument, som innehåller kartskisser och tillhörande texter. Där finns till exempel

skiftesbeskrivningar (enskiye, storskiye och laga skifte) och innehållsförteckningar. Många gånger kan det vara mycket svårt att läsa texterna, men den som tar sig tid kan säkert hitta små guldkorn. Du blir nog mycket förvånad, om du hittar en släktings egenhändig namnteckning eller personens eget bomärke. Man blir väldigt överraskad och glad om det händer. Vid några tillfällen har jag själv hittat sådana underskrifter.

Bo Lindman

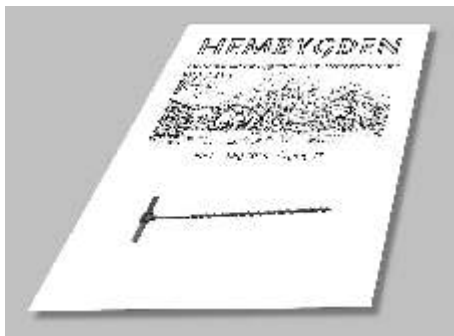
Årgång 47

Medlemsbladet Hembygden är inne på sin 47:e årgång. Bra jobbat, skulle man väl säga nuförtiden. Från att ursprungligen ha bestått av ett par sidor, kan vi glädjas åt att varje nummer nu innehåller 30–40 sidor. Redaktionerna har genom tiderna varit besjälade att göra ett bra arbete, att sprida kunskap om trakterna vi bor i, det som så småningom blir vår hembygd, vikten av strävandet med att bevara dess egenart, kulturarvet, och föra ut hembygdsrörelsens idéer.

För att kunna se framåt, måste man titta bakåt och det kommer man förmodligen att göra i ett vidare perspektiv, när medlemsbladet om tre år fyller femtio. Om man ändå kikar litet över axeln på vad som skrivits under årens lopp, finner man beskrivningar av seder och bruk, brott och straff, hus och hem, människor och företeelser, händelser och skeenden, industrier och yrkesliv, huskurer och folktro, skolliv och fostran, äventyr, utflykter och resor, mat och dryck, stenålder och nutid, naturfenomen, ja säg vad som medlemsbladet inte har berättat om.

Väsbyns egen store författare, Carl Jonas Love Almquist, har fått sin beskärda del av uppmärksamheten. En av hembygdsföreningens grundare, Egon Lindholm, var med och startade Almquistsällskapet och hur det gick till har förstås stått i medlemsbladet. I nutid kommer kanske Almquist att få stå staty också, bara man kommer överens om vad det får kosta.

Många Väsbybor har bidragit till bladets innehåll med hågkomster och minnen från arbetsliv, skolgång, idrott och fritid.

Det är inte alls längesedan Väsby enbart var en jordbruksbygd, innan järnvägen och industrierna kom till. Nu växer det ”moderna” Väsby fram ovanpå resterna av åkrar och försvunna industrier. Tills vidare kan vi nog fortsätta att skriva om byggnadsminnen, hus med historia, runstenar och fornminnen och envisa med att de ska bevaras. Om ytterligare fyrtiosju år får väl medlemsbladet beskriva hur modulhus och garagefria byggnadsverk uppfördes i tron på att de skulle lösa bostads-, trafik- och parkeringsproblem.

Medlemsbladet kommer naturligtvis också att få nytt stuk, bli modernare, gå framåt. Nya idéer, ny teknik kommer. Än så länge har vi en pappersprodukt, men i en digital framtid försvinner den. Ja, vad kan man vänta sig? Den som lever får se.

Inga Lisa Gustafsson

Varför heter det så?

Om kategorinamn – träd och fiskar

Ibland bebyggs mark där det inte ens finns många, kanske inte några, äldre namn att utgå ifrån vid namnsättning av vägar. Då tar man till kategori- eller gruppnamngivning. En svårighet med detta är dock att det vanligtvis finns en del äldre namn som lätt associeras till gruppen, trots att de har en annan bakgrund och ligger i andra områden.

När fyra vägar i Ekeby-Ekhagen-området skulle namnsättas, valde man kategorien ”lövträd” med tanke på områdets namn: Almvägen, Aspvägen, Lindvägen och Rönnvägen. Ekebyvägen, Ekhagsvägen och Ekbacksvägen fanns redan.

Ekebovägen hör däremot inte hit. Gården Ekebo låg vid den väg som går mellan Mälarvägen och Smedbyvägen.

Två försvunna torp under Ekeby, Ekebyholm och Ekebylund, har inte fått några vägar uppkallade efter sig. Ekeby gård finns på karta från 1700-talet.

Lövträdsnamn finns för övrigt på många håll i vår kommun. I Runby har vi

Alvägen och Ekvägen, Björkstigen och Häggstigen är gångvägar i Väsbysskogen,

Videvägen och Hagtornsvägen i Apoteksskogen, Kastanjetorget i Infra City och Lövvägen – en liten väg i området mellan Glädjens trafikplats och Johannesdal.

Vägar med barrträdsnamn finns bara tre: Tallvägen och Envägen i Sigmaområdet och Barrstigen i Bollstanäs.

Vägar med fisknamn finns bara i ett område i Väsby, nämligen i Bollstanäs mellan Stora Vägen – Gamla Vägen och sjön Norrviken.

Gruppenamnet Svenska insjöfiskar ansåg man vara ett bra förslag och bestämde sig för fiskarna braxen, karp, ruda, sutare, abborre, gädda, mört och gös. Eftersom vägarna är återvändsgator, fick de efterledet gränd, t.ex. Braxgränd, Karpgränd osv. Måntro vilka av fiskarna som känner sig hemma i Norrviken?

Inga Engdahl (repris)

I huvet på en gammal layoutare

Då jag som 60-åring gick i avtalspension 2003 från dataavdelningen på ett olje- och bensinbolag, fick jag av goda vänner i julklapp ett medlemskap i Upplands Väsby Hembygdsgörelse.

Jag hade varit Väsbybo sedan 1972, då familjen flyttade in i ett nybyggt radhus på

Sundsborgsvägen. Jag hade åkt förbi skylten som pekade mot hembygdsgården ett antal gånger, men det var bara vid dessa tillfällen jag stött på den.

I mellandagarna gick jag ut på nätet, för att se på föreningens hemsida och vad föreningen hade för mål och ambitioner. Jag le-

tade runt en stund, men fann ingen hemsida. Därför kontaktade jag mina goda vänner som gett mig medlemskapet och frågade om de visste var hemsidan fanns. ”Det finns ingen” blev svaret. ”Det var vår tanke, att du som gammal programmerare skulle göra en åt föreningen”.

Sagt och gjort! Jag kontaktade föreningen och blev inbjuden till nästa styrelsemöte. Efter en inledande presentation förklarade jag mig intresserad att göra en hemsida åt hembygdsföreningen. Det fanns en antydning till så kallad portal inom hembygdsförbundet, där icke-programmerare – men ändå datavana användare, skulle kunna lägga in uppgifter som rörde deras egen förening. Det var en relativt outvecklad funktion, varför jag började med att programmera en egen layout för föreningens hemsida. Då jag tämligen omgående fick den godkänd, bad jag styrelsens medlemmar att föreslå innehåll och förse mig med faktauppgifter till de nya sidorna.

Nu kunde föreningens dåvarande ordförande Kjerstin Björkman i sin ”Ordföranden har ordet” i HEMBYGDEN nr 2 2005 utropa ”Äntligen hemsida!”.

Grundlayouten (ses på bilden nedan) höll sig länge. Med smärre förändringar och tillägg var den likadan till början av år 2015. Då anslöt sig föreningen till Hembygdsför-

bundets nya, förbättrade portal. Vår nya hemsidesadress kunde presenteras i och med utgivningen av HEMBYGDEN 3 2015.

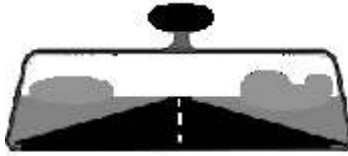
I fjol presenterade Hembygdsförbundet ytterligare en version av sin portallösning. Denna är just nu ute på försök bland hembygdsföreningarnas webbredaktörer. Upplands Väsby Hembygdsförening har nu fått en ny redaktör för både HEMBYGDEN och hemsidan. Vi har kommit överens om att vår nye redaktör skall bygga den nya sidan från början, medan jag under tiden skall hålla liv i den nuvarande. Våra medlemmar kommer att delges den nya adressen, så snart den nya hemsidan publiceras.

Beträffande HEMBYGDEN så kom jag in i verksamheten på ett tragiskt och samtidigt brådstörtat sätt. Vår originalframställare på dåvarande Tryckpunkten här i Väsby avled hastigt, och han var då halvvägs igenom HEMBYGDEN nr 2 2012. Föreningen var förstas helt oförberedd på detta och hade ingen omedelbar ersättare. I det sammanhanget tog jag över det arbete som gjorts på nr 2 och gjorde originalet klart. Jag kom sedan att fortsätta med layoutarbetet fram till 2018, då redaktörskapet överlämnades till Bo Lindman. Han har nu övertagit redaktörskapet från Inga Lisa Gustafsson och layoutarbetet från mig.

Dessa år har varit roliga och lärorika. Jag har lärt mig mycket om Väsby under tiden de olika numren vuxit fram. Jag önskar Bo lycka till i framtiden. Själv fortsätter jag den publicistiska gärningen genom att ingå i föreningens ny tillsatta redaktionsgrupp, som har regelbundna träffar för att göra tidningen.

Leif Welander

I BACKSPEGELN

Vandring i Runby

Söndagen den 22 april träffades omkring tio personer vid Prästgården i Runby. Därifrån utgick den här vandringen, som leddes av Klas Lundkvist. Hela gruppen började med att besöka fastigheten Prästgården, som numera är en bostadsrättsförening. Prästgårdsallén är placerad precis i riktning mot Eds kyrka.

När vi kom till Älvsundavägen kunde vi se mycket av den omfattande byggnationen norr om Edssjön. Där byggs det just nu radhus, bostadshus och parhus i en mängd olika stilar. Hela tiden berättade Klas initierat om många intressanta saker. I lagom takt närmade vi oss det nybyggda området som ligger nära Båtsmanstorpet. Genom hela bostadsområdet skall ett vattendrag passera, en konstgjord å ner till Edssjön. Vi passerade Prästtorpet och bostadsområdet Ägget.

Inne bland den relativt gamla bebyggelsen på Nyvägen kunde vi se olika slags byggnadsstilar. Uppe vid västra sidan av Runby centrum kunde vi konstatera att det byggs ett höghus. Vi blev informerade om den tidiga byggnationen här omkring och om Optimus inblandning. Klas skall ha all heder av denna vandring han skapat och för allt arbete med efterforskning och förberedelser. Efter nästan två timmar avslutades den informativa och mycket intressanta vandringen i Runby. En likadan vandring

genomfördes på kvällstid torsdagen den 3 maj, och efter det har ytterligare ett par vandringar gjorts med olika grupper.

Bo Lindman

Förskolebesök

Den 3 maj besöktes hembygdsgården av en förskoleklass från Runbyskolan. Ett trettio-tal sexåringar tittade på gamla hus och gamla saker och tyckte nog att vagnslidret var det mest intressanta. De fick provsitta i vagnarna och ansåg att en del vagnar var fina nog för kungen att åka i.

Inga Lisa Gustafsson

Konstutställning i början av maj

Återigen var det dags för en färgsprakande konstutställning i Ladugården vid Hembygdsgården. Detta år hölls utställningen den 5 och den 6 maj i samband med Väsby Konstrunda.

Oljemålningsgruppen ”Seniore di Colore” och keramikgruppen ”Kavla och dreja” arrangerade konstutställningen. Överallt i Ladugården hängde det fina tavlor av mycket varierande slag. På borden i mitten visade man upp keramikgruppens fina alster. Ett konstcafé fanns också för alla som blev sugna på en god fikapaus.

Målargruppens ledare heter Ewert Jansson, och han berättade att det var en väldigt populär utställning detta år. Det sammanlagda besöksantalet var större än någon gång tidigare. Många målningar fick beröm av besökarna. Flera uttryckte att målargruppens medlemmar utvecklat sin teknik och sitt måleri under de år som gruppen funnits.

I samband med denna konstutställning var det öppet hus på Hembygdsgården. Några besökare letade sig dit och tittade runt. Men visst fanns det gott om plats för att flera besökare skulle gjort likadant.

Efter två härliga dagar kunde man konstatera att konstutställningen 2018 blev väldigt lyckad. Detta evenemang genomförde grupperna som ett samarrangemang med Upplands Väsby Hembygdsförening, ABF och PRO. Konstutställningen i Ladugården har blivit en riktigt fin tradition. Den är en omtyckt aktivitet, som många längtar till och som gärna får återkomma.

Bo Lindman

Ekumeniska Friluftsgudstjänsten på Hembygdsgården

Den Ekumeniska Gudstjänsten på tunet den 17 maj 2018 blev en högtidlig och värdig stund. Cirka 90 personer kom och deltog i den stämningsfyllda gudstjänsten. Präster, kyrkvårdar och vaktmästare från församlingarna Ed, Hammarby och Fresta samt Missionskyrkan och Pingstkyrkan deltog med textläsning, sång och musik. Vi bjöds på vacker solosång av unga tjejen Julia.

Vädret var perfekt. Det blev alldeles lagom varmt med några lätta skyar, som skuggade solen till och från.

Efter gudstjänsten var det kyrkkaffe och goda hembakta bullar. Då blev det många trevliga pratstunder.

Vi konstaterade att det var 17 år sen den första sommargudstjänsten hölls på Hembygdsgården. Vi var alla överens om att den årliga Ekumeniska Friluftsgudstjänsten skulle bevaras.

Precis när vi började duka av och plocka undan möblerna föll några stora regndroppar. Regnet avtog dock och en bra stund senare på eftermiddagen kom ett skönt, välbehövligt regn.

Vi var alla nöjda med vår dag och helt överens om att fortsätta denna värdiga tradition.

Susanne Bergman

Mors dag på Hembygdsgården

Mors dag på Hembygdsgården den 27 maj blev en skön och trevlig dag, som vanligt. Ett 50-tal gäster kom och njöt av gott fika, härlig sång- och musik med Sten Eriksson och det vackra vädret. Alla njuter av den sköna miljön med blomsterprakten och grönskan, som ju var tidigare och mer omfattande än vanligt i år.

Trubaduren Sten Eriksson bjöd på valda delar av vår svenska visskatt och berättade också en del anekdoter kring dem. Vi konstaterade att det var tredje året i rad på Mors dag som Sten sjöng och spelade för oss på Hembygdsgården och nu kunde vi börja kalla det en tradition!

Vår loppis var öppen och flera gjorde fynd där. Några gäster var på gården för första gången och visades runt i de olika husen.

Det blev en skön dag och alla var nöjda när det var dags att avsuta dagen på Hembydsgården för den här gången.

Susanne Bergman

Bisysslor

De bisamhällen, som i samarbete med Sol-lentuna biodlarförening placerades ut vid hembydsgården, dog under vintern, antagligen p.g.a. tvåra väderväxlingar. Nya bin är på gång i skrivande stund och bör ha installerats när detta medlemsblad kommer ut.

Den gamla, gröna kupan har fått ny färg och är nu, som de övriga, röd med vita knutar.

Under våren och försommaren samlades nyblivna biodlare för diskussion och undervisning runt bikuporna inklusive en liten fikastund på förstukvisten.

Förhoppningsvis slår biodlingen bättre ut denna gång. Mot varroakvalster och ne-nikotinoider (ett bekämpningsmedel mot insekter) kan en biodlare inte göra mycket. Bekämpningsmedel kan förbjudas, men kvalstren är svårare att få bort. Utebliven pollinering är en global katastrof.

Inga Lisa Gustafsson

Nationaldagen den 6 juni

Nationaldagen 2018 firades på Hembydsgården i sedvanlig ordning i kommunens regi. Cirka 1 000 Väsbybor deltog i firandet under dagen och de bjöds på sång och musik av Väsbykören och Picchus Spelmän. Vi fick även lyssna till solosång av Susanne Engberg Ståhlknapp. Väsby Folkdansgille dansade också för oss.

Omkring 120 nya svenska kommunin-nevånare välkomnades till kommunen av Leif Berglund. Efter mottagningslunch i Ladugården, marscherade de in på gården till musik av Kulturskolan. Flaggan hissades och vi sjöng gemensamt ”Du gamla, du fria”.

Årets Väsbybo presenterades av kom-munstyrelsens ordförande Mathias Boh-man. I år gick utmärkelsen till Maria Eliasson. Juryn hade utsett henne tack vare hennes insatser för ”Behövande i Väsby”. Hon har startat en grupp på Facebook och gjort flera fina insatser.

Kaffe, bröd och korv fanns som vanligt till försäljning, och alla lät sig väl smaka. Barnen kunde besöka fiskdammen och dessutom få sina ansikten målade av en skicklig konstnär.

Dagen avslutades med att vi gemensamt sjöng ”Den blomstertid nu kommer”. Det blev en lika festlig och fin Nationaldag som brukligt är på vår Hembydsgård.

Susanne Bergman

Allsång på tunet den 15 juli

Vi var ett 40-tal sånglystna personer, som samlades i skuggan under trädens djupa grönska för att sjunga tillsammans. Birgitta Söderström och Birgitta Ritzén ledde oss med proffsig sång och keyboard-spel in i kända visor och melodier av Taube, Cornelis, Lill-Babs m fl. Birgitta Söderström berättade om bakgrund och historia till en del av sångerna och det blev en härlig eftermiddag med kaffe, goda hembakta bullar och gemensam sång på Hembydsgården!

Susanne Bergman

Mor Olas stuga

På Roparudden finns den härligt belägna fastigheten. Mor Olas stuga är den vänstra höga delen av huset. Den högra delen är en utbyggnad som gjordes 2006.

I förra numret av Hembygden kunde vi läsa att Strindberg vid några tillfällen hyrt Mor Olas stuga. Det hände under några somrar i slutet av 1800-talet. Då fanns den stugan på strandkanten inne i Harvaviken. Enligt uppgift skulle Mor Olas stuga senare ha flyttats över isen till Roparudden.

Under senare delen av maj månad 2018 tar jag kontakt med de nuvarande ägarna till fastigheten längst ut på Roparudden. De kan bekräfta att ena halvan av deras hus är Mor Olas stuga. Efter köpet av fastigheten 2004 har de fått reda på detta. Färghandlare Börje Nilsson var den som tills dess haft fastigheten som sommarnöje i cirka 45 år.

Med en utbyggnad har den kända stugan blivit ett bra boende under många år. Det renoverade huset ligger naturskönt på en strandtomt alldeles invid Mälaren. En farled för båttrafiken till Sigtuna går alldeles utanför tomten. På andra sidan om den far-

leden och det glittrande vattnet ligger Munkholmen.

Det var på vattnet söder om Munkholmen som man förr kunde få åka över till stranden som tillhör Kungsängen i Upplands Bro. På den tiden kunde man på Roparudden ropa efter en båt. Man ropade då till Törnsund, och där fanns det även en krog.

Eva-Britt och Per Änggård, som bott permanent på Roparudden, har verkligen trivts där under många år. De har uppskattat läget nära djur och natur. Vid mitt besök får jag beskedet att de snart skall flytta därifrån. En ny familj skall överta fastigheten under sommaren 2018. De nya ägarna kommer säkert trivas på den här fantastiskt sköna platsen.

Bo Lindman

Vid bygget visade det sig att väggarna i huset har en timmerstomme med tegel emellan.

Milstenar och vilstenar

I förra numret av medlemsbladet kunde vi läsa om milstenar, vägvisarstenar och vägunderhållsstenar. När började man bygga vägar? Det svenska vägbyggnadens historia är inte så känd, även om det långt tillbaka i tiden funnits både landsvägar som sammanhållit de olika delarna av riket och mindre vägar, som lett till kyrka och kvarn. Bestämmelser om väghållning förekom redan i de medeltida landskapslagarna men handlade först och främst om vägbredd. 10 alnar, d. v. s. 6 meter, skulle lands- och långsvägar vara och 6 alnar gällde för övriga. Det var först på 1920-talet man fick behov av bredare vägar. Det var också så att i det sjö- och snörika Sverige hade man inte särskilt stort behov av landsvägar. Vattendragen var de viktiga transportlederna, sommartid tog man sig fram med båt, vintertid gick det bra med häst och släde. Man kunde nöja sig med gångstigar, ridvägar och klövjevägar. Men hur som helst, byggningsbalken föreskrev att "alle som å landet hemman äga eller bruka" skulle sköta vägbyggnad, vägröjning, brobyggnad och dikande, d. v. s. bönder.

Vid varje hel mil på landsväg skulle härades resa stolpar eller stora stenar med miltalet utsatt. Varje halv och fjärdedels mil skulle utmärkas med mindre stenar. Vägvisare påbjöds också. Seden att uppsätta milstolpar är ursprungligen romersk, men kom via Tyskland under stormaktstiden in i Sverige. 1649 påbjöd en lag att "vägarna skulle uppmätas med snören" och att stenar eller järntavlor skulle placeras vid varje mil "den vägfärande till rättelse". 1891 befriades häradena från skyldighet att uppsätta milste-

nar. Dessa ståtliga minnesmärken fanns då uppresta längs våra större trafikstråk, i regel gjutna i järn och försedda med kungligt monogram och vederbörande landshövdingens namn.

Många förordningar beträffande milstolpar har utfärdats under seklernas lopp. De har fått anpassats efter lokala förhållanden och sett olika ut, beroende på tillverkningstiden. Idag räknar vi väglängder i mil och kilometer och måtten sammanfaller inte med den gamla "fjärdingsvägen", eftersom en gammal mil var lite längre än en ny mil. Många vägar är utträtade och har på så vis blivit kortare än milstolpen visar.

Som oftast rastade man vid vägstenarna. Skönt att veta att man kommit halvvägs dit man skulle kanske. Man kunde ju inte färdas mer än några mil per dag, ens med häst och vagn, vilket vi har svårt att tänka oss in i idag.

Från begreppet milsten är inte steget långt till vilsten, och den var ju till för de som tog sig fram till fots på mindre vägar. Begreppet vilsten är kanske inte så känt, men gav också besked om väglängden, även om stenarnas egentliga uppgift var att tjänstgöra som lämpligt stället att vila på. En vandringsled kunde t.ex. indelas i ett antal etapper mellan vilka man slog sig ner för en vilopaus. För denna paus hade man ditynnslat en större sten som viloplats, därav namnet. Sådana vilstenar kunde t.ex. finnas efter fåbodstigar. Vägen kunde vara lång mellan byar och fåboddar och man kunde behöva en rast på en vilsten.

Verner von Heidenstam och Hjalmar Gullberg har diktat om milstenar. Vilstenar

vet jag inte om det finns någon poesi om, men det känner kanske läsekreten till? Hör av er i så fall!

Inga Lisa Gustafsson

Artikeln är en modifierad omskrivning av anteckningar ur Inga Engdahls kvarlästenskap.

I slutet av 1600-talet skulle utplaceringarna av alla milstolparna ske utan hänsyn till länsgränser och residensstäder. Alla avstånd längs vägarna skulle vid mätningen utgå från Stockholms slott eller från länsresidenset.

Red:s anm

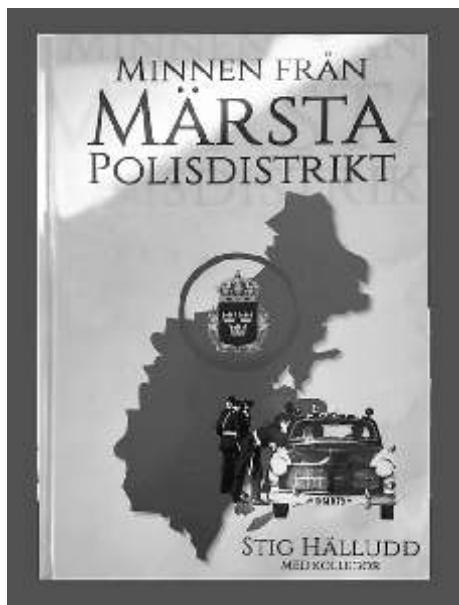

Märsta polisdistrikt

Märsta polisdistrikt var ett av de tretton polisdistrikt i Stockholms län, som bildades då polisen förstatligades år 1965. Distriktet omfattade två kommuner, Sigtuna och Upplands Väsby, samt Arlanda flygplats. När polismyndigheten omorganiserades till fyra polisdistrikt i Stockholms län år 1995 upphörde Märsta polisdistrikt.

Det har kommit ut en bok med titeln ”Minnen från Märsta polisdistrikt.” Den är att betrakta som en dokumentär exposé över perioden och innehåller berättelser av polismän och andra anställda från den tid distriktet existerade. Det är skildringar av stort och smått, från roande berättelser ur polisvardagen till narkotikabrott och utryckningar till följd allvarliga olyckshändelser (bl a de stora tågolyckorna i Upplands Väsby åren 1969 och 1980). En kortare historik av polisväsendet före år 1965 finns också med. Läsningen är intressant och ger upphov till många reflektioner över såväl samhällets som polisyrkets utveckling under den gångna femtioårsperioden. Boken är sammanställd av Stig Hällrud, som var polis i distriktet och den finns att låna på Upplands Väsby bibliotek.

Margareta Norén

Riksstämman i Kalmar 25-27 maj

Stockholms läns hembygdsförbund har fem ombud på Sveriges hembygdsförbunds riksstämma. Ombuden utses av länsförbundsstyrelsen. Styrelsen tycker det är viktigt att uppdraget att vara med på riksstämmorna cirkulerar. 2017 var undertecknad ett av länets ombud. I år var Anders Boberg, ordförande i Sollentuna hembygdsförening och nyinvald i länsförbundsstyrelsen ett av länets ombud. Strax efter Riksstämman träffade jag Anders på Sollentuna hembygdsgränd och vi pratade om vad som hänt på stämman.

Vad var bäst med stämman?

Anders: Allt var väl organiserat av arrangörerna, Kalmar läns hembygdsförbund och Kalmar läns museum. Stämman präglades av stort engagemang av alla.

Hur upplevde du det att vara på din första riksstämma?

Anders: Lärorikt att träffa folk från andra delar av landet, vi arbetar ju med samma saker och har mycket att lära av varandra.

Vad hände första dagen?

Anders: Musiepedagogerna på läns museet hade ordnat en "tidsresa" på temat livsmeldelskrisen 1917 – 1918. Vi deltagare fick gå in i olika roller med anknytning till händelserna. Mycket tänkvärt, "tidsrese"-konceptet är något vi kan använda oss mer av inom hembygdsvården.

Hur var själva stämmoförhandlingarna på lördagen?

Anders: Av de fyra motionerna som tog upp, gallring/försäljning av samlingar, riktäckande datasystem för hantering och digitalisering av samlingar, Sveriges Hembygdsfond och hotade gårdsnamn vid sammanläggning av fastigheter, var det den om datasystem och digitalisering som ledde till en mer omfattande diskussion. Det finns, trots omfattande debatt en stor samsyn i sakfrågorna och en inriktning på att vidga samarbetet med andra krafter.

Då det gäller valfrågorna så omvaldes Maria Norrfalk som ordförande och två nya ledamöter valdes. Lördagens Hembygdsfest på temat "Johan III:s Gästabud" avhölls givetvis på slottet.

Var du med på någon av söndagens resor?

Anders: Jag valde att vara med på stadsvandringen i Kalmar. Kalmar har en förhållandevis välbevarad stadskärna och är intressant då det är den enda svenska staden vid sidan av Visby som har en i viktiga delar bevarad stadsmur.

Klas Lundkvist

PS: 2019 års Riksstämma blir i Östersund

Foto: Klas Lundkvist

Anders Boberg intervjuades om Riksstämman.

Karlssons funderingar

Utgrävningar i Eddaparken

Det börjar hända saker uppåt Sjukyrkoborget. Man har grävt någonstans. Har man hittat någonting? Vad kan man dra för slutsatser?

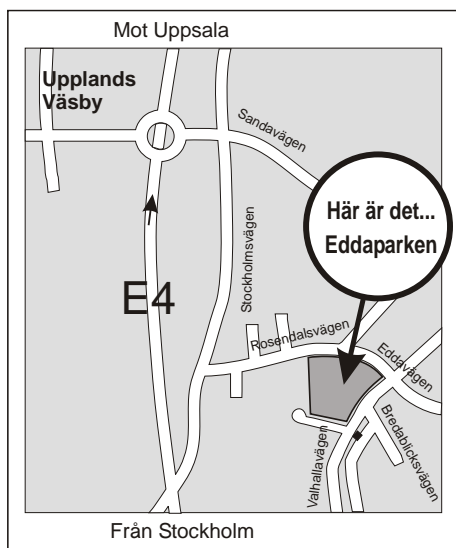
När jag gick till föreläsningen den 15 april hade jag inte en aning om vilken plats det handlade om. Var det kanske den lilla gröna öppningen, som finns mellan radhusen på Rosendalsvägen? Är det kanske uppe där Eddavägen svänger och nuddar Sandaskogen. Eller är det något annat ställe det handlar om?

Föreläsningen handlade om de sonderande utgrävningar som utförts på uppdrag av kommunen. Vi fick först se ett bildspel, som visade vad man kommit fram till. På en karta fanns en cirkel inritad där grävningarna ägt rum. Det var ändå ganska svårt att se var den aktuella platsen var.

Så småningom klarnade det. Gradvis förstod jag var det aktuella området ligger.

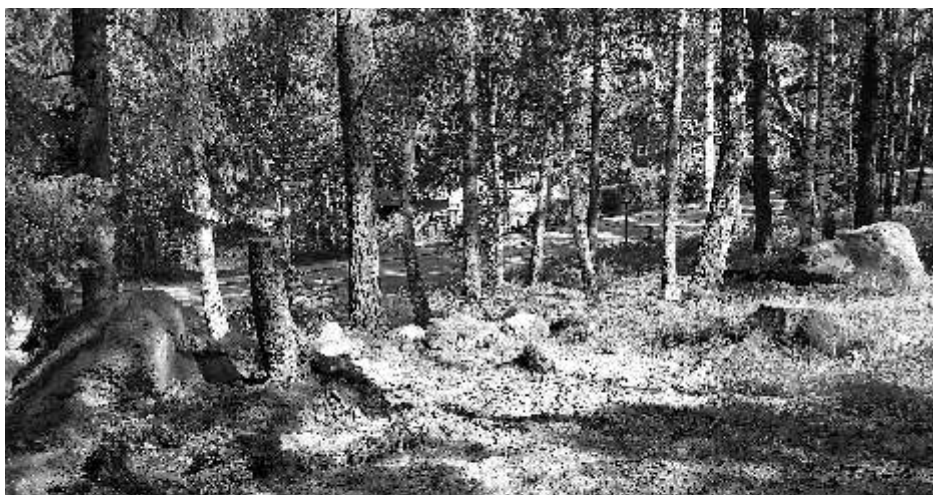
Området är ju det fridlysta skogspartiet alldeles bredvid den plats, där jag bott i omkring 25 år. På avstånd betraktade jag ofta det här naturområdet. Ibland gick jag in och tittade på växterna och markformationerna. Hela tiden var det roligt att se hur växtligheten i området förändrades med årtiderna.

Området har tydligen fått namnet Eddaparken. Eddavägen går alldeles norr om detta område, och Valhallavägen går på östra sidan. Vi som bodde i närheten visste att detta område är fridlyst sedan länge, men mycket mer visste vi inte.

Den lilla skogsdungen Eddaparken har nu glesats ut, vilket gett till resultat att man bättre kan se hur terrängen går. Det går att se formationer, som kan visa att det kanske bott folk där förr i tiden.

I det sydvästra hörnet (mot Anevägen) finns några stenbumlingar, som ligger i rad. Där grävde man lite grann, men hittade inget intressant. Flera platser i den blivande parken verkade också vara möjliga boställen. Det mest intressanta hittade man i den norra sluttningen intill Eddavägen. I den

upprävd marken hittade man ganska många krukskärvor. Där hade det för länge sedan funnits någon form av verksamhet.

Efter mer noggranna undersökningar har man kommit fram till mycket intressanta saker. De arkeologiska fynden har sitt ursprung i bronsåldern för omkring 2 500 år sedan. Dessa fynd hänger bra ihop med fynd som gjorts i Tolan lite längre bort. På föreläsningen fick vi också veta hur geografien såg ut på bronsålden. Då var vattennivån högre, eller rättare sagt landnivån lägre. På den tiden fanns det vattendrag i närheten av dessa högre belägna partier.

Verksamheten och fynden i Eddaparken har ett visst samband med det man hittat en bit längre bort. Framst handlar det om sådant man tidigare påträffat vid utgrävningarna vid Tolan. Jag har frågat andra inom Hembygdsföreningen om vilken plats man utförde dessa grävningar. Men ingen har kunnat tala om var exakt utgrävningarna i Tolan ägde rum.

Stadsträdgårdsmästaren Nils Odén har planer på att göra Eddaparken till ett besöksmål. Det här är ett område, som man

vill göra mer tillgängligt. Nära korsningen Valhallavägen-Bredablicksvägen finns en del som är lämplig att göra till bilparkering för besökare. Detta terrängparti är lämpligt för detta, för det ingår nämligen inte i det frilysta området.

Bo Lindman

Den felaktiga skylten finns kvar efter mer än 20 år! Redan 1997 anmälde Klas Lundkvist att skylten vid platsen var felaktig. Där står att området är ett "Gravfält från vikingatid". Så tidigt som 1988 visste man att området var en boplats och gravfält från bronsåldern.

Vågrätt

1. Tidigare Väsbybyggnad, som togs i bruk omkring 1910
8. Trikloretülen
9. Aktiemarknad
10. Oförligt stycke
13. Bra att ha vid fiske
14. Kulturväxt
15. Kan man vänta ett
16. Slingrande ting
17. Även
19. Ingår ej kemisk förening
21. Gör man i bl a bollsporter
22. Är beläget i ett grannland
23. Oklätt
26. Kall och .....
28. Kruska
30. Kan man sig ibland
33. Husdjur eller hårt slag
36. Olöst kriminalfall
42. Får man skulden
43. Kan delade vara
44. Improvisera
45. Smålandsort
47. Sista bokstaven
48. Assurerat
49. En av Väsby's första arbetsplatser var ett sådant
53. Ovanlig fisk, som finns i Väsbyån
55. Nedre smala delen av ett kronblad
56. Upptäckt

Lodrätt

1. Här finns mat men ingen stins
2. Före list
3. Blanda (försvenskat)
4. Verktyg
5. Initialer för svensk Europamästare i boxning
6. Lagercentral
7. Vardagsnamn på ett tidigare Väsbyföretag
10. Divisionsresultat
11. Skiss
12. Tidigare Väsbyföretag med många andra namn
18. Vill man att portionen skall göra
20. Kan man göra och vilja ha
21. Möjlighet att förtjäna pengar till sitt uppehälle
24. Allm. reklamationsnämnden
25. Har landets äldsta ungdomsvårdsskola
27. Kan man banan och spela efter
29. Äts ägg ibland
31. Häst
32. Stryk eller utskällning
34. Kvalster
37. Flera karlar
38. Finns även i Väsby
39. Herrgården där uppfördes på 1660-talet
40. Speciell sådan används ofta i tävlingar
41. Används väl i alla hem och på alla arbetsplatser
46. Vill man inte drabbas av
47. Är ölännen
50. Hårt träslag
51. Löwenströmska Lasarettet
52. Ej roligt att stå i
54. 3,14

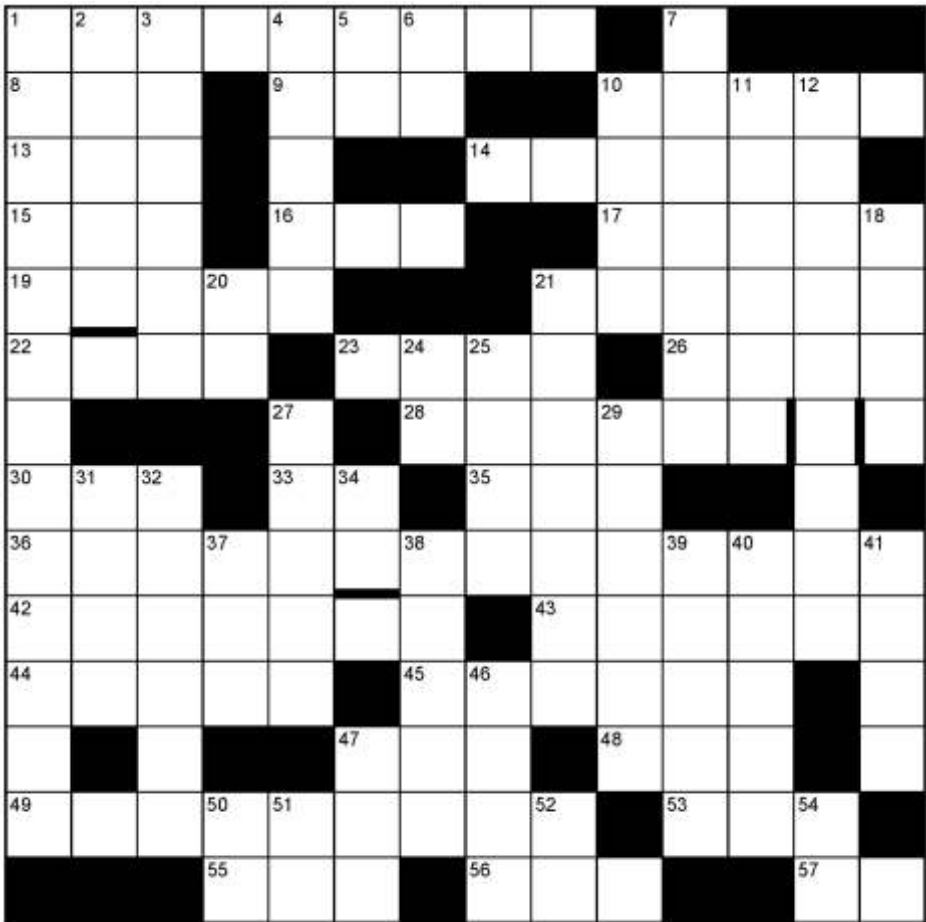

Vinnare korsord 2 - 2018

Sven Salomonsson
Karin Rosberg
Ulla-Britt Löfgren

Vinnarna får trisslotter.

Korsord 3 - 2018

Konstruktör: Lennart Hedlund

När du löst korsordet skriver du ditt namn och din adress.

Lösningen insändes senast tisdagen den 9 oktober 2018 till:

Hembygden
 Box 40
 194 21 Upplands Väsby
 Märk kuvertet med "Korsord 3 - 2018".

Lösning till korsordet 2-2018

Mickelsmäss

Den gamla Mikaelidagen den 29 september är en kyrklig högtid, som firas till ärkeängeln Mikaelis ära. Men i bondesamhället var förr Mickelsmäss en av de största helgerna på året, åtminstone fram till 1800-talet. Just den helgen markerade i vårt gamla jordbrukarland skiftet mellan sommarhalvår och vinterhalvår, vilket styrde arbetet. Skörden skulle nu vara bärgad, och djuren togs hem från fäbodarna. Den högtidliga skördefesten Mickelsmäss inföll då förråden var fyllda av mer mat än vid någon annan tidpunkt på året.

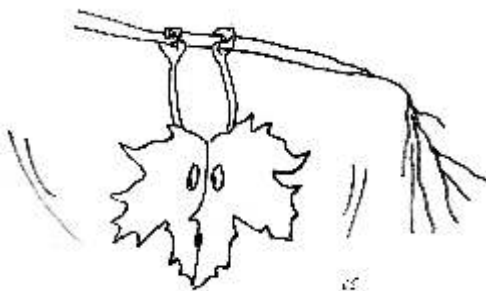
Vid tiden kring Mickelsmäss hände också andra saker. Enligt traditionen fick man tända ljuskällor av olika slag efter denna helg, men endast under vinterhalvåret. Under veckan som följde fick tjänstefolket också en rad rättigheter. För det första fick man ut sin lön för det gångna arbetsåret. Då blev det också en efterlängtd ledighet från arbetet, och man kunde träffa släkt och vänner, roa sig och besöka marknader. Under denna vecka hade de även rättigheten att säga upp kontrakt, vilket ofta innebar att en flyttkarusell startade.

Mickelsmässodagen har idag helt förlorat sin religiösa betydelse. Mickelsmässohelgen har i stället blivit en populär marknadsdag på flera ställen i Sverige. I brukssamhället Kopparberg i Bergslagen och i uppländska Örsundsbro håller man varje år marknad i samband med Mickelsmäss. Även i de skånska orterna Eslöv, Sjöbo och Helsingborg håller man marknader, men där heter det ”Mikaelimarknad”.

På 1700-talet hade man gjort en förskjutning i kalendern, och på det viset inföll Mikaeli elva dagar tidigare. Följden blev att skördarbetena inte hann avslutas till 29 september, flyttdagen och mickelsmäss. År 1819 ändrades därför bestämmelserna, så att flyttdagen i stället inträffade den 24 oktober.

Bo Lindman

Höst

Nu gäller det att hålla ut

Upplands Väsby Hembygdsförening

STYRELSE 2018-2019

Klas Lundkvist, ordförande	070-673 63 47
Ingegerd Peterson, vice ordförande	073-806 84 04
Gun-Britt Welander, kassör	590 843 19
Inger Nyström, sekreterare	070-439 07 48
Susanne Bergman, ledamot	590 858 84
Gunilla André, ledamot	590 338 34

Telefon

ERSÄTTARE

Berit Östman	590 820 46
Kjell Ehrnholm	070-330 97 87
Ulla Ekengren	076-309 15 32
Niklas Johansson	072-500 22 75
Margareta Norén	070-799 25 01

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Bo Lindman	070-716 52 43
Redaktionsgrupp, se sidan 2	

REVISORER

Ordinarie

Ove Gustafsson
Anita Bergkvist

Ersättare

Anette Ehrnholm
Ali Kashefi

VALBEREDNING

Roland Storm, sammankallande	070-729 27 60
Leif Berglund	
Barbro Fredriksson	076-931 53 86

Besök gärna vår webbplats: www.hembygd.se/upplands-vasby

Upplands Väsby
Hembygdsförening
Box 40
194 21 Upplands Väsby

E-post
info.uvhbf@gmail.com
Besöksadress
Hagvägen 2/Pukslagargatan

Plusgiro
29 81 91-8
Årsavgift (2018)
150 kr